

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Združene države (Izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto. \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Ciro
\$7.50 za celo leto. \$3.75 za pol leta; za insovestno \$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year. Chicago and Ciro \$7.50 per year. Foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (znanstveni, poročila,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

Delo za narodno stvar

Cleveland, O.—V Clevelandu
imamo nekaj postojank Sloven-
skega ameriškega narodnega
sveta. Ena od teh je št. 48, ki
zboruje vsak četrti petek v me-
secu v Slovenskem delavskem
domu na Waterloo rd. V tem
domu je bilo že veliko zborov-
vanj, odkar je bil zgrajen leta
1927. Slišali smo razne proteste
proti Mussoliniju in Hitlerju.Največ protestov proti fašiz-
mu je bilo od strani naših pri-
morskih rojakov, največ od onih,
ki so se naselili v tej deželi po
prvi svetovni vojni. In teh bo-
jevitih Primorcev pogrešamo se-
daj, ko je tako potrebno, če ne-
čjejo, da bodo njihovi bratje in
sestre, očetje in matere pod vla-
do tujca in sovražnika sloven-
skega naroda. Torej kje ste?!
Ali pričakujete, da bo vaš narod
rešil oni od zgoraj? Ali se za-
našate res samo na to, kar piše
Frank Kerže, ker ne zaupa An-
glijci, da je edini rešitelj Rusija,
ali pa prepustite vso zadevo
partizanom?Vem, da se bom zameril mar-
sikomu radi teh vrstic. Ali res-
nica je resnica, ki se ne da po-
biti in kakor me uče tudi moje
izkušnje. Ko je bila ustanov-
ljena ta postojanka, se je že tak-
rat pokazalo, da ni nikjer na-
vdušenja za delovanje za odre-
šitev onih Slovencev, ki so pod
Italijo, Nemčijo in Madžarsko.
Dokaz temu je, ker se vsakdo,
ki se drugače smatra za napre-
dnega Slovence, tako izogiblje se-
daj najbolj potrebnega dela.In tako sem moral prevzeti
odbor. Najtežje je bilo radi taj-
nika. Ker ni hotel nihče pre-
vzeti izmed priseljencev, smo se
moral obrniti na tu rojeno žens-
ko, ki je sedaj pripravljena de-
lovati in tudi deluje. Ko je bila
storjena prva pot, da se nabere
nekaj denarja med našimi trgo-
ci in drugimi rojaki za SANS,
je bil zopet prvi tukaj rojeni
Slovenec, ki je prispeval največ-
jo vsoto, dasi ni tako velika.Ko človek o vsem tem pre-
mišljuje, si misli, ali so se nor-
čevali ti naši rojaki, ki so tako
povzdigovali naš narod, naš
kulturo, našo pesem, naše vpliv-
ne osebe, ki so se povzdignile
med drugim narodom v drugi
domovini na vplivna mesta.Mi vam bomo predložili števil-
ke trdega tedenskega delovanja
za naš narod, ki je teptan v svo-
ji lastni domovini, iz katere
smo tudi mi prišli. In to vam
bo dalo nekoliko luči, koliko za-
vednosti je med ameriški Slo-
vence za odrešitev svojcev v
zasluženi rodni zemlji. Seveda,
krivdo za to mlačnost je treba
polagati tudi na razdvojenost
ameriških Slovencev, ker se del
naš smatra, da smo progresivni,
drugi del pa se drži onega, kar
ga je učila mati o veri. Zopet
imamo druge, ki bi jih lahko na-
zivali oportuniste, ki hočejo le
voditi, ne pa da bi se sami vpre-
gli v voz, ki ga je treba vleči, ako
hočemo kaj doseči.In tako je preveč mrtvila. Če
ne pristopite zraven, da se stvar
poživi, se lahko zgodi, da bo slo-
venski narod prišel v roke po-grebniku, ki ga bo pokopal za
vedno in le zgodovina se ga bo
še spominjala. Če se to zgodi,
pripišite precej krivde tudi sa-
memu sebi. Seveda vi niste ti-
sti, ki ga lahko rešite, lahko pa
mu skušate pomagati, da ne po-
gine. In oni izmed nas, ki se
giblamo in delujemo kolikor
moremo, želimo, da stopite v
naše vrste in delujete ter daru-
jete po svoji moči, da bodo oni,
ki so si nadelali nalogo in strnili
svoje sile, da naš narod ne bo
propadel, imeli s čim delati pro-
pagando za ta narod, kakor je
delajo tudi oni, ki so nam so-
vravniki.Torej vsi oni, ki se smatraje-
da ste sinovi in hčere Sloveni-
je, pomagajte! Kajti če boste vi
sami prvi pomagali, šele potem
smete pričakovati pomoč od—
Boga, od Rusije, Amerike in tu-
di Anglija se bo morala podati!Vedite, da je ta dopisnik na-
vaden delavec. In če je on žrtvo-
val štiri ure dnevnega časa po-
leg trinajst ur svoje službe, in
to skozi več dni, čemu ne bi žrt-
vovali nekaj časa tudi vi, na-
mesto da bi samo tarnali, in tu-
di malo bolj globoko posegli v
žep? Saj ne bo nihče nesel s sa-
bo dolarjev, ko bo poklican v
večna lovišča. K sreči se med
nammi nahaja še nekaj požrtvo-
valnih rojakov, katerim je narod
ljubši kot pa oportunizem. In ti
rojaki se žrtvujejo in dajo ves
svoj prosti čas v ta namen. Da
bi nas bilo dve tretjini takih ro-
jakov, bi že kaj dosegli. Ampak
mi upamo, da se boste prebudili
vsi, ki hočete spati kot kralj
Matjaž.Kot že rečeno, vendar se dobe
med nami še dobri rojaki. V
ponedeljek sva se podala s tajni-
co postojanke SANS Frances
Eržen, ki je urednica angleške
sekcije Nove Dobe, če bova mo-
gla kaj iztisniti v gotovini od
naših rojakov. Nekateri so se ta-
koj odzvali brez vsakega prego-
varjanja, drugi bi radi komentir-
ali, ali za to ni časa. V treh
dneh sva nabrala \$114, kar je
zelo malo. Ali kljub temu je bo-
lje ko nič. Darovali so sledeči:Po \$10: Frank Zadel, Matt Pe-
trovich in žena, Mike Podboj in
August Svetek. Po pet dolarjev:
Joseph Metlika, Louis Izanc,
Ludvik Radelj, Joseph Poželnik,
Anton Gubanc, August Kabaj in
Anton Dolgan. Po tri dolarje:
Frank Mržlihar, Joseph Kuncič
(Waterloo) in Frank Jereb. Po
dva dolarja: John Ausec, Victor
Bernot, Marian in Philip Troha,
John Kuhel, Rudolph Kosic, Ana
Vadnal, Ivana Kramer, John Bu-
kovnik (slikar), Mary Prelec, Ga-
šper Bashel in Paulina Prudich.
Po dolarju: Alice Grošelj, Frank
Laurich, Tony Zupancič, Frank
Barbič ml., Mary Slejko, Joe
Majcen, Frank Jurečič in Anton
Baraga.Poleg tega je nabral \$94 še naš
najbolj aktivni delavec za na-
rodno stvar sam Joseph Durn,
ki še takrat deluje za osvobodit-
ev Vipavčanov, ko spi.August Kabaj je šel ravno iz
banke in sem ga napadel kot ro-
par: "Koliko denarja imaš v že-
pu?"—"Ja, za kaj pa?"—"ZaSANS." Posegel je v žep in bil
je petak. Frank Jereb: "Ja kdaj
pa prideta k nam s tisto žensko?
No, pa kaj bi hodila—tukaj so
trije copaki." Take kolekte so
lahke in le škoda, da jih ni več.
Končam za danes in spet na po-
ulično. Iskrena hvala vsem da-
rovalcem. Z drugimi se še sre-
čamo.Frank Barbič, predsednik
postojanke št. 48 SANS.

Vsakdo po svoji moči!

Detroit, Mich.—Podružnica št.
1 SANSa in postojanka št. 34
JPO-SS bosta imeli svojo sejo
v soboto, 4. septembra ob 7:30
zvečer v cerkveni dvorani, 16620
Twelfth in Geneva Avenue,
Highland Park. Vabljeni ste vsi.
Kdor ne more priti, naj izroči
denar in svoj naslov znancu ali
priatelju, da ga prinese na sejo
in pokloni kot znak bratske in
domovinske ljubezni.Vsakemu članu in članici
SANSa bo poslan "Bulletin", ki
za namerava izdati ameriški od-
bor združenih Jugoslovancev z
Louisom Adamčičem na čelu.
Slovenija je raztrgana, pod-
jarmljena. Up, da bomo pomag-
ali mi in skozi Slovenski ameri-
ški narodni svet govorili za-
nje, daje moč, da se Slovenci,
združeni z brati Hrvati in Srbi,
nadaljevali bore proti krvoloč-
nemu nemškemu nacizmu, la-
škemu in madžarskemu fašizmu,
ter mu zadajajo težke udarce,
da se jim čudi svet in mi smo
ponosni. Borba bo še dolga in
krvava. Če jih zapustimo, nihče
drugi jim ne bo pomagal in vse
njihove žrtve in junaštvo bo
zaman.Vsakdo svojemu narodu naj-
prej pomaga. Mi ameriški Slo-
venci imamo še poseben vzrok,
da se moramo zvesto držati tega
pravila. Ne gre samo za življe-
nje in smrt naših krvnih bratov
in sester, ampak ves slovenski
narod je nacifasizem obsodil v
smrt in se hoče sam polastiti
vseh naših lepih slovenskih kra-
jev za večno.Nobegega izgovora bi ne sme-
lo biti med nami. Vsi moramo
stati za našimi poverjeniki
SANSa, z Louisom Adamčičem
in našim neumornim borcem za
človeške pravice, Etbinom Kri-
stianom na čelu, ki bosta znala
preprečiti in razkrinkati vse im-
perialistične spletke, ki jih bo-
do poskušali izvesti na škodo
Slovencev in Hrvatov, in sicer
tudi po popolni zmagi združenih
narodov.Človeška in narodna dolžnost
nas veže, da doprinese vsakdo
svoje delež. Žrtvuje naj vsakdo
po svoji moči in deluje za reši-
tev svojega, sedaj tako teptane-
ga in mučenega naroda.

Lia Manton.

Človekoljubne aktivnosti wau-
keganških SlovencevWaukegan, Ill.—Članice po-
možnega odseka Slov. nar. do-
ma naznanjam, da se bo vršila
otvoritvena seja jesenske sezone
našega odseka 7. septembra ob
7:30 uri zvečer v čitalnici Na-
rodnega doma. Ker je prva seja
vedno važna, odbor apelira na
vas (tudi nove članice so dobro-
došle), da se polnoštevilno ude-
ležite te seje.Kljub temu, da nismo imele
sej čez poletje, nas je bilo ve-
liko brez predsednika zaposlenih
z delom za Rdeči križ. Samo čla-
nice pletilnega oddelka so do se-
daj že pletle 9285 ur in napletleEdward Strenk iz Detroita si kot frontni delavec (Seabee) ogi-
duje razbito japonsko letalo na letališču pri Mundi po porazu Ja-
poncev. Na sliki je videti razbito letališče, ki pa so ga frontni de-
lavci takoj popravili in zdaj služi zavezniki letalskim silam.Veselica za siromake v starem
KrajuJohnstown, Pa.—Naša podru-
nica št. 4 SANS priredi veselico
dne 25. septembra za pomoč sta-
ri domovini. Na programu bo
več stvari in tudi za lačne in že-
ne bo preskrbljeno. Rojaki in
rojakinje, vi pa pridno segaj-
te po vstopnicah. Naj ne bo na-
mi nobenega "Janeza Ne-
dam" in nobene "Mary Skopuh".
Vstopnice so v predprodaji
25c, kar je zelo malo za ves us-
tek, ki se vam bo nudil. Odbor
je na delu, da ne bo ničesar
manjkalo. Program bo obja-
ljen pozneje.Ta priredba se vrši v dvor-
ni družstva 16 ABZ v Blackwood.
Torej ste prošeni, da lepo spre-
mete prodajalce vstopnic in ji-
greste na roko.

Mary Vidmar.

Popravek

Ely, Minn.—V mojem za-
nem poročilu glede SANSa
bilo par pomot. Glasili bi
moralo: Louis Prijatelj, ne Lou-
is; Peter nel in Matija Otrin, ne
Matija Ohrin.

Jakob Kunstelj, 208.

Bodimo pripravljeni

La Salle, Ill.—Pri nas je mo-
raj kaj novega in se zopet ma-
odlagam. Predvsem želimo pom-
riti rojake in rojakinje v La Sa-
lu in bližnjih naselbinah, da
potrebno, da bi zopet postali na-
lo bolj aktivni pri postojanki
JPO-SS, ki je obenem prevz-
tudi delo za SANS. Potrebno
je, da bi se ponovno pričeli ude-
leževati sej te postojanke, ki o-
vrše vsako tretjo nedeljo v me-
secu od dveh popoldnev v Slo-
venskem narodnem domu.Predvsem je potrebno, da
sej prično zopet udeleževati
zastopniki društev in klubov,
so pridruženi postojanki. Ni de-
volj, da je na seji samo odbor-
pač pa so potrebni tudi zastop-
niki in zastopnice, kajti dela
dovolj za nas vse, če hočemo
magati nesrečnim v rojstni do-
movini. In naše delo še ni izre-
šeno, kajti storiti bo treba
marsikak korak, da dokazemo
(Dolje na 3. strani.)Ameriški in kanadski vojski se pripravljajo na nekem aleutskem otoku za invazijo otoka Kiska.
Ko so prišli tja, so ugotovili, da je Japonci "noč vzela" s tega otoka, ki je bil tarča nepristanega
bombardiranja iz zraka in tudi z bojnih ladij, kadarkoli je vreme dopuščalo—tam je zelo mogoče
skoz vsa leta.

Sovražnik ne riskira več

Izpraznitev otoka Kiske v nočni temi in gosti megli po Japoncih
je lahko prijetno iznenadenje za Američane. Okupacija Kiske brez
boja in izgube enega samega življenja je lahko vesel dogodek za
ljudstvo Amerike. Kaj bi bilo boljše, kakor to, da bi Japonci
na ta način pobegnili brez boja z vseh pacifičnih otokov? Pameten
in trezen človek bi dal vse, vse—samo da se izogne zverakemu klan-
ju in prelivanju krvi in kljub temu užene sovražnika v kozji
rog...Če pa pogledamo na to stvar z druge strani—kakor gledajo ne-
kateri trezni ameriški članarji—ne vidimo vzroka za veselje.
Incident na Kiski je pokazal, da japonskega sovražnika srečava—
iztrežnitev. Ni več tako pijan fanatizma ali zrel za norišnico, ka-
kor so se nam Japonci zdeli pred časom; vsaj toliko niso več Ja-
ponci fanatični ali zmešani, da bi branili neko postojanko, katero
je nemogoče obraniti—samo zaradi časti ali prestiža. In to je slo-
bo za zaveznike!Ko so Japonci okupirali otok Attu, prvega v verigi Aleutskih
otokov, ki so nekakšen rep Alaske, so se dali pobiti do zadnjega
moža—oziroma se je nekaj stotin samih pobilo v samomoru—ko
so Američani navallili na ta otok; namesto da bi se bili podali, so
raje vsi umrli. Ameriška sodba o tem je bila, da so Japonci norci
—in to je dobro za našo stvar. Dokler so japonski poveljniki tako
fanatični ali nori, da raje umrejo, kakor da bi se podali—well and
good! Toliko manj je Japoncev na svetu! In mrtvi Japonci ne
bodo ubili nobenega Američana!Izpraznitev Kiske pa daje drugačno sodbo. Kaj se je zgodilo z
japonskim vrhovnim štabom v Tokiu, da je odredil beg z otoka
v gosti megli namesto obrambe otoka do smrti zadnjega moža?
Ali so se japonski militaristi na vrhu streznili? Mar so spoznali,
da so živi japonski vojski za Japonce več vredni, kakor pobiti,
ki obratno ne morejo nikogar več ubiti?Nekaj taknega se je moralo posvetiti japonskim poveljnikom
na vrhu. Ako se ni posvetilo v njihovih glavah, so pa začeli po-
snemati nemške militariste, ki so se tudi streznili v zadnjih mese-
cih; vsaj toliko so se nemški militaristi streznili, da so odrinili
fanatičnega in vizionarnega Hitlerja z odgovornega mesta in danes
vodijo vojno sami na bolj praktičen način. Hitler je žrtvoval pol
milijona nemških vojakov v Stalingradu. Ni dopustil, da bi se
bila nemška armada umaknila pravočasno iz Stalingrada, ko je
bilo vsakemu pametnemu človeku jasno, da za tisto armado ni
več rešitve. Ne—Hitler ni hotel, da bi bila trpela njegova čast,
njegova vsevednost, katero mu narekuje njegova "notranjost,"
raje naj gre pol milijona Nemcev k vragu!...Da Hitler ni več vrhovni vodja nemških armad, dokazuje da-
najsja taktika na ruski fronti. Likvidacija v Stalingradu bi se
bila lahko ponovila v Orlu, Belgorodu in Harkovu—če bi bilo
vrhovno poveljstvo dopustilo, da bi bile velike nemške posadke
tamkaj zajete in prepuščene boju do zadnjega moža. Novi nemški
poveljniki nočejo nepotrebnih žrtev, ker vedo, da živi vojski, ki
se umaknejo—sramotno ali nesramotno!—bodo lahko še koristili,
mrtvi pa ne morejo koristiti nikomur več. Zato se tragedija v
Stalingradu ne ponavlja več in se bo še manj v bodočnosti. Nemci,
ki so danes na čelu nemške bojeve mašine, računajo, da mora nekdo
ostati živ za ohrano Nemčije. Hitler je cela tri leta metal svoje
vojake smrti v žrelo tako brezobzirno, kakor da so Nemci muhe,
katerih ne bo nikdar zmanjkalo.Ta izprememba taktike, katere pomeni, da so v Berlinu prišli
k treznosti in so jih v tem oziru začeli tudi Japonci posnemati—
ni dobra za zaveznike.Dokler so Nemci in Japonci drveli na slepo v smrt in umirali
na debelo, je bilo upanje, da se bodo čim prej izčrpali. Na vsak
način—sovražnik, ki obleži mrtev, ni več sovražnik, ker ni več
nevaren nikomur...Zavezniki so do danes demonstrirali, da varčujejo z življenjem
in zdravjem vojakov, kjer koli je le mogoče. Kjer koli zavezniki
vojaki umirajo, umirajo za uspeh. To je dobra taktika, dokler ni
pretirana in ne izziva škode pozneje.Zdaj pa kaže, da se je tudi čisti sovražnik lotil te taktike.
Ko je napravil milijone mož—na ruski fronti—in brezobzirnem
divjanju in ko danes vidi, da so bile vse te izgube popolna poroka,
katera mu ničesar ne prinese, je nacijski sovražnik odprl oči kot
človek, ki se prespi po pijanih orgijah. Prišel je hraniti s pre-
ostalimi nemškimi vojski. To pomeni, da se bodo Nemci umak-
nili v Nemčijo samo, če bo treba. Ali se bodo tega držali v bodoče
tudi Japonci? Z otoka Kiske so zbežali brez boja, na pacifičnih
otokih se še zagrizeno drže povsod, kjer niso dobesedno rečeno
odstreljeni.Nova taktika pa ne bo obvarovala Nemčije niti Japonske konč-
nega poraza. Nemci, kakor Japonci, lahko hranijo v bodoče z
moštvem in izvršujejo "strategične" umike na vseh koncih in kra-
jih, ampak to jim ne nadomesti zapravljenega bojnega materiala.
Zaveznikom je zmagaja zajamčena ne toliko zaradi njihovega moš-
tva, kolikor zaradi obilice njihovega bojnega materiala.Osišče je prepozno začelo hraniti z možmi. Osišče danes naj-
bolj manjka opreme—manjka pred vsem letal in ladij. Surovin
za to opremo je vedno manj. Dočim produkcija ladij, letal in
druge opreme v zaveznikiških deželah narašča v velikih odstotkih,
pada produkcija teh potrebnih stvari v osiščnih deželah.Zmaga je zagotovljena onim, ki bodo na koncu imeli največ
najboljše opreme za vojskovanje. Te opreme je že danes trikrat
več pri zavezniki, kakor je imata Nemčija in Japonska skupaj.
To bo potegnilo Nemčijo in Japonsko v prepad poraza.Prepozno—prepozno so začeli Nemci in Japonci "šparati" svoje
vojake.Peter McGuire, ustanovitelj
tesarske unije in oče Delav-
skega praznika (Labor day).
Njegovo pobudo (leta 1882)
ameriško organizirano delav-
stvo praznika v počast Delu
tudi uspelo. Amerika je pr-
aznovala Labor day leta 1894.

Albina L. Furlan.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

DR. FRAN TOMINŠEK UMRL
(Posneto iz ljubljanskega "Jutra" z dne 28. marca 1943.)
Zadnje slovo od dr. Frana Tominška

Včeraj popoldne so položili k zaslužnemu počitku zemeljske ostanke enega najzaslužnejših javnih delavcev planincev dr. Frana Tominška. Spoštovanje, ki ga je pokojnik užival v vseh krogih prebivalstva, je bilo najbolj izpričano z ogromno udeležbo pri pogrebu. Zastopani so bili vsi sloji od preprostega rojaka do najodličnejših meščanov. Vsa je hotel z udeležbo pri pogrebu dokazati svoje priznanje nesebičnemu delu dr. Frana Tominška in poslednjič počastiti njegov spomin.

Na velikem prostoru na Žalah je bilo že mnogo pred časom pogreba zbrano številno občinstvo. V tihih pomenu so pogrebovalci obujali spomine na srečanja s pokojnim v življenju. Ko so duhovniki končali svoje obrede, je spregovoril dr. Franu Tominšku v slovo predsednik Slovenskega planinskega društva dr. Josip Pretnar. Podal je sliko neupornega in plodonosnega dela dr. Frana Tominška za slovensko planinstvo. Za njim se je od ranjkega v imenu Turistovskega kluba "Skale" poslovil prof. Tone Ravnik. Tudi on je poveljeval nesebično delo pokojnega dr. Tominška za naše prelepe gore.

Zal se je nato začel pomikati dolgi pogrebni sprevod proti pokopališki kapeli. Krsto so nosili člani Slovenskega planinskega društva, ki jim je bil pokopni dr. Tominšek mentor in vzgojitelj v ljubezni do prirode. Nato so krsto prenesli do pokopniškega zadnjega počivališča, kjer mu je v slovo spregovoril njegov planinski tovariš in sodelavec odvetnik dr. Jos. Oblak naslednje besede:

"Mračno zro danes planine z ene strani, kjer vzhaja sonce, s severa, kjer doseže zenit, z juga in zapada, kjer zahajajoč sonce rumeni glavo našega očaka nad Prešernovo pokrajino. Kakor da bi imelo srce, kakor da bi znal govoriti, čujem nad skrivnostnim šumenjem njih glas: Ta mož, ki ga polagate v naročje preranega groba, je bil ves naš! Ljubil nas je z vsem žarom svojega srca, boril se je za nas z ostrino ostro brušenega meča svojega duha—za čisto naše porenko in pravo planinsko idejo.

Tam onstran ponosne stavbe Savinjskih planin, je zavekal pred 75 leti Tominškovi zakonici dvojici v zibelki zvestejši glasnik.

Njega so si izbrale, čvrste dečka, h kateremu so pristopile rojenice prav z vrha Ojstrice in ga milovale. Vedele so, da bo njihov najzvestejši glasnik. Njega so si izbrale in ga priklenile naše.

V družbi mlajšega brata Jožeta so ga gore zvale k sebi in ga nikoli več izpustile tudi tedaj, ko se je preselil na njihovo kransko stran. Kakor so zrle Savinjske planine na njegovo zibel, tako zrejo zdaj na njegov grob. Planine so se zavile v žalost. Ali naj žalujemo še mi? Ali je smrt posameznika, ki nosi v sebi duha vesoljnosti, prostorno in časovno neomejenega, večnega in neugonjilivega, resnična smrt? Ne! To je samo videz. Ta mož—njegov duh prav tako še dalje živi v nas vseh in bo živel v vseh drugih, ki pridejo za nami. Borec Fran Tominšek živi!"

IZ SPODNJE STAJERSKE
(Posneto iz Jutra z dne 28. marca 1943.)

Novi grobovi. V visoki starosti 92 let je v Mariboru umrla vdova mestnega zdravnika Fani Malijeva, rojena Moserjeva. Nadalje so v Mariboru umrli 66-letni skladnik državnih železnih železnic Alojz Bohine, 39-letni tehnični uradnik Alojz Zabar in 67-letna zasebnica Justina Rebčeva. V Vemšah pri Leskovcu je umrl 45-letni Anton Černkovič.

v Slivnici pri Mariboru pa 52-letni Štefan Dragoš. V 63. letu starosti je preminila 19. t. m. Marija Samidova, po rodu Krakerjeva. V Mariboru so še umrli 79-letni zasebnik Andrej Job in 78-letni žagarski mojster Jurij Podgoršek, v Slov. Bistrici pa po dolgem trpljenju uradnica Mici Vaupotova.

IZ AMERIŠKEGA ČASOPISJA
Borbe v Jugoslaviji
New York, 26. avg.—Newyorški list "PM" prinaša naslednji članek:

V bližini Beograda je prišlo po informacijah, katere so preleli jugoslovanski krogi v Londonu, do ostrih spopadov med jugoslovanskimi patrioti in četami osi.

Precej močne skupine partizanov delujejo baže v neposredni bližini Beograda, očitno z namenom, da sabotirajo železniške proge, preko katerih prevajajo Nemci velik del svojih tovorov za balkanska ozemlja.

Naciji so naleteli tudi na velike težave pri kontroli žetve na Hrvaškem in v Sloveniji, ker se ljudje konfiskaciji žetve ljuto upirajo. Hrvaški kmetje so začeli več sovražnih častnikov ter groze, da jih bodo ubili, ako kontrolni organi za žetev ne zapuste dotičnega okraja.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

ameriški, angleški in ruski vladi, da so naše zahteve poštene. Ne smemo pozabiti, da bodo Italijani pod vodstvom grofa Sforze tudi pri mirovni mizi še močni. Tudi če odpravijo fašizem, ki pa še ni izginil iz Italije, marveč se je samo potuhnil, bodo oni imeli še precej besede, kajti so zvit diplomati in tudi hlapci.

V Prosveti v št. 166 sem čital klic dr. Ivana Čoka za našo moralno pomoč. Je res potrebno, da ta klic upoštevamo, kajti če se mi ne bomo borili zase, kdo pa se bo? K temu bi jaz dodal sugestijo, naj vodstvo SANSa izda primerne letake ali resolucije v angleščini, ki bi odgovarjale našim zahtevam. Te vzorčne resolucije naj bi poslali vsem podružnicam, kakor tudi vsem društvom vseh jedrot in zvez in tudi klubom, ta pa bi bombardirala z njimi svoje senatore, kongresnike in druge. Take vzorčne resolucije so potrebne, ker v malih naselbinah ni dovolj zmognih moči, da bi sami spisali potrebne resolucije in jih poslali vladnim funkcionarjem. Treba je, da informiramo ameriško javnost o naših pravičnih zahtevah kolikor je mogoče. Te resolucije naj bi podpisali društveni odborniki ali odbornice.

To je moja sugestija. Jaz mislim, ako bo v vsaki državi pritisk na zvezne senatore in kongresnike, da bi bil boljši uspeh. Torej bodimo bolj aktivni, dokler je še čas. Bodimo pripravljani na mirovno pogajanje, kajti tem smo vsak dan bližje. Ij pripravljani moramo biti, če ne bomo biti zopet prodani makaronarjem, Nemcem, Madžarom ali drugim imperialistom.

Končno želimo ponovno opozoriti vse rojake v La Sallu in bližnjih naselbinah na piknik našega Slovenskega narodnega doma, ki se vrši v nedeljo, 5. septembra popoldne v Shooting parku. Pridite in obilem številu na ta izlet, ki je zadnji v tem letu, vsaj kar se SND tiče. Prostor je zelo pripravljen za veselo zabavo. Če bo slabo vreme, pridite pa v spodnje prostore SND in se bomo tam zabavali.

Matt Vogrich.

Lep uspeh pri nabiranju za SANS

White Valley, Pa.—Tudi pri nas imamo podružnico Slovenskega ameriškega narodnega sveta, in sicer št. 80 SANS. Naši delavni člani John Korče, Anton Rozina, Frank Lavrič in jaz smo se lotili pobiranja prostovoljnih prispevkov ter nabrali za naše razmere lepo vsoto 64 dolarjev. Od tega sem poslal v svetovni urad \$60.00, a štirje dolarji so pa ostali v rokah podružničnega blagajnika.

Kakor je razvidno iz nabiralnih pol, so darovali sledeči takole: Po \$5.00 dr. št. 116 ABZ in dr. št. 232 SNPJ; po \$3.00 Elsie Kosmach; po \$1.50 Mary Pri-mozič; po \$1.00 Bizjak, Mary Galičič, Vincenc Galičič, Ignac Podobnik, Andy Dinjevich, Frank Cornelli, Simon Galičič, Albert Dinjevich, Joe Gerden, Louis Gerden, Martin Raspet, Joseph Paulich, John Adamci, John Fatur, Edward Yelovehan, Rosie Fatur, John Korče, Jurij Previc, Michael Kastelic (Deimont), Frances Primožič, Edward Previc, Tereza Homec, Rudolf Fisher, Martin Kukovich (Irvin), Mary in John Dešvar (Presto), Joe Miklavčič (Cleveland, O.), Willis C. Mesic (Presto), Jernej Bohine, Jakob Vehar, Martin Brbar, William Primožič, Andrej Bogataj, Franc Suša, Tom Miklavčič, Louis Gutman, Mary Polh, Louis Supančič, John Deželan, Franc Kosmač, Jakob Subic, Anton Rozina, Joseph Curcio, Frank Lavrič, Paul Homec, Frank Yelovehan; po 50 centov George Balkovac, E. Frescura, Rosie Korche, Quinto Cappa, J. Stanley Rilly, John Howrank, J. Fatur, Thomas Krivitz; po 25 centov Frank Mayer, Rudy Mlatic; skupaj \$64.00.

Jurij Previc, tajnik.

Prostovoljni prispevki za SANS
Salt Lake City, Utah.—Dobil sem nabiralno polo Slov. amer. sveta, se odpravil na pobiranje prostovoljnih prispevkov z njo ter nabral \$58.00, ki sem jih že poslal Sansovemu uradu v Chicago.

Darovali so: Po \$5.00 John Zorko, Peter Chufar; po \$2.50 Joe Ruby; po \$2.00 Dan Skala, Joe Eror, Mike Žagar, Geo. Prijanovich, Wanda Davich, Frances Arko, Mike Periček, družina Kamnikar, Frances Janežič, Peter Blatnik, Jennie Košček; po \$1.50 Peter Keber; po \$1.00 Frank Pance, Joe Shober, Stanley Arko, Peter Sajatovich, John Grsieh, Andy Rigler, Andy Rigler ml., Frank Costello, Matt Trontel, Joe Prečič, Geo Peric, Joe Loony, John Cvar, Dan Korak, Joseph Ortar, Jack Patric, Leo Chufar, Frank Blatnik, John Matičič, Pauline Ofinger; po 50 centov Anton Puchar, Anton Težak, Angela Težak, John Stephan; skupaj \$58.00.

Matt Simonc.

Gibanje za nabiranje uporabne oblike

Chicago, Ill.—Postojanka št. 8 JPO-SS je pred kratkim poslala resolucijo, ki jo je njeno

članstvo soglasno sprejelo na seji in se v njej obrnilo do vodstva slovenskega pomožnega gibanja s pozivom, naj uvede po naših naselbinah s pomočjo svojih krajevnih odborov organizirano in sistematično nabiranje uporabne obleke za naše ljudi v stari domovini, vodstvu samega v upoštevanje in vsem drugim postojankam pomožne akcije pa v pretros in odobritev.

Kolikor je razvidno iz naših listov, se je že nekaj postojank pečalo na sejah s to resolucijo ter jo tudi soglasno odobrile. Nekatere so že tiste svoje ukrepe sporočile naši postojanki, kar je popolnoma pravilno in na mestu. Vse naj bi to storile, da bi tako vedela naša postojanka, kakšen odmev je dobila naša resolucija pri naših krajevnih odborih.

Seveda bi nekatere postojanke tudi rade vedele, na kakšen način naj se lotijo tega dela. Ali mi pri najboljši volji ne moremo odgovorjati na taka vprašanja, ker mislimo, da je v smislu resolucije same to naloga, ki gre vodstvu naše pomožne akcije.

Zdi se nam, da bi naši ljudje v tej deželi kaj radi začeli z nabiranjem uporabne obleke, pa pričakujemo, da jim bo naša vodstvo dalo vsa navodila, ki so potrebna za organizirano in sistematično postopanje pri takem delu.

Za postojanko št. 8 JPO-SS, John Gotlib, tajnik, (1845 W. Cermak Rd., Chicago 8, Ill.)

Politična akcija v unijah CIO

Hillman za preosnovanje Ameriške stranke

New York, N. Y.—Eksekutivni odbor unij CIO, ki zastopa 900.000 unijskih delavcev v državi New York, je pred kratkim indorsiral priporočilo Sidney Hillmana, predsednika unije Amalgamated Clothing Workers in načelnika Odbora za politično akcijo CIO, da se American Labor Party reorganizira na unijski podlagi.

Eksekutiva državne organizacije CIO je podprla Hillmanov načrt s posebno resolucijo, ker daje unijam CIO, AFL in železnih bratovčin priložnost, da se udeležujejo v Ameriški delavski stranki. Resolucija poudarja, da načrt služi kot sredstvo, da se odpravijo "stari politični spori ter prepričajo neljuba vprašanja" v omenjeni stranki. Dalje resolucija urgira vse lokalne unije, naj podprejo Hillmanov načrt.

Glavni namen Hillmanove sugestije je, da stoji unijsko delavstvo v politično akcijo omenjene stranke in da se tako pripravi za volilni boj prihodnje leto. V Ameriški delavski stranki v državi New York so zastopani liberalci raznih vrst in socialni demokrati, v mestu New Yorku samem pa imajo kontrolo nad stranko večinoma komunisti.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNKA JEDNOTA
(Izdaja svoje publikacije in še posebej list Prosveta za korist, ter po potrebi agencije svojih društev in članstva in se propagando svojih idej. Nihakor pa ne se propagando drugih podpornih organizacij. Vsa organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopisi in pisanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta)

Ameriški vojaki na vojaških vajah v taborišču Camp Hood, Texas. Te vaje so precej realistične, kajti šivljajo krogle. Zaznali so "nacijsko vas," katero so sami postavili.

Govor Mihe Kreka

London, 15. avg.

V minulem tednu smo dobili začasno uradniško (jugoslovansko) vlado. Uradniška vlada je vedno nujna rešitev vrhovne državne uprave. To je znamenje, da je politično življenje prišlo v take razmere, da je potrebno, da se izven državne uprave rešijo sporna vprašanja, da bi se moglo zopet ustaliti in nadaljevati normalno vodstvo državnih poslov.

Vi vsi težave naše politike le predobro poznate. Te so v bistvu iste, ki so nas mučile dvajset let državnega življenja in ki so imele nekatere hude posledice v teku sedanje vojne dobe. Čim bolj se približujemo novemu življenju v svobodi, tem bolj se skrbno in živahno razpravljajo vsa sredstva, s katerimi bi bilo mogoče uvesti mirno in brez pretresov temelje novega socialnega in javnega življenja. Ni se ne čudimo, da se pri tem odpravijo težka vprašanja, ki izgledajo nekaterim na prvi pogled pretežka. Take stvari morajo dozorevati in imeti časa za svoj normalen razvoj. Morem pa vas zagotoviti, da med nami politiki vlada popolna enotnost v osnovnih stvareh, da vsi hočemo jugoslovansko državo, vsi hočemo, da se v njo vključijo vsi Slovenci, Srbi in Hrvatje, torej vsi naši kraji in vsi slovenski ljudje, da vsi hočemo, naj bo bodoča Jugoslavija federativna enakopravna država Srbov, Hrvatov in Slovencev, vsi smo edini, da mora biti javno življenje v državi urejeno po načelih demokracije in ljudske samouprave v vseh ustanovah in stopnjah države in federativnih edinic.

Vsi soglasno in odobravamo vzvišena načela Atlantske izjave, da naj svobodni narod po volji svobodno uredi način in obliko vladanja in upravljanja javnih poslov.

V teh osnovnih in za vašo bodočnost najvažnejših točkah ni torej nikakih težav. To pa je za nas Slovence najvažnejše. Vse drugo se bo uredilo. Imejmo trdno zaupanje in stalno zbirajmo narodne sile za ta program.

Slovenec v novi vladi je kapetan bojnega broda Ivan Kern. To je tisti junaški oficir, rodom iz Cerkelj pri Kranju, ki je prepeljal skupino jugoslovanskega brodarstva, kljub prepovedi svojih poveljnikov k zavzetemu. S tem je omogočil, da jugoslovanska zastava vihra nad zavezniškimi brodovjem na Sredozemskem morju. V inozemstvu je poleg vojne mornarice prevzel še urad trgovske mornarice, ki je sedaj največji oddelke ministrstva za promet. Ni nobenega dvoma, da bo Ivan Kern največji šef tega resora z vojaško vztrajnostjo branil državne in narodne koristi. Kot vojaku mu je tuja vsaka strankarska politika, kot Gorenjec ljubi svoj domači kraj in je ponosen na svoje slovensko pokolenje, kot jugoslovanski višji oficir se je izkazal junaka, ki je v kritič-

nem trenutku tvegval vse, da reši čast države. Posebna njegova vsemu je posvečena pomorstvu. Kot redkokdo on ve, kaj za narod pomeni odprto svobodno morje in svobodno udeleževanje v pomorskem gospodarstvu. V tem oziru imamo v njem strokovnjaka borbenega zagovornika koristi, ki niso samo gospodarsko, ampak splošno narodnostno važne in ki bodo na tehnični usode v prihodnjih dogodkih.

Mislil, da sem toliko jasen, da se dobro razumemo. Z zaupanjem glejmo v bodočnost. Strni-mo narodne vrste in ni je sile, ki bi mogla uspeti proti nam: vse za združeno Slovenijo v federativni Jugoslaviji!

Kooperacija med farmarji in delavci

Raztegnitev programa socialne zaštite

Topeka, Kans.—Večja kooperacija med farmarji in delavci, porast produkcije in razmah združnega gibanja so bile glavne zadeve, katere so reševali delegatje na letni konvenciji Splošne farmerske zveze, ki se je vršila v tem mestu. Potrebno sodelovanja z delavskimi unijami je naglašal James G. Patton, predsednik zveze, v svojem govoru ob odprtju konvencije.

Patton je pomenil, da so se voditelji Kongresa industrijskih unij in Ameriške delavske federacije izrekli za zlom hitlerizma in japonizma in vsega, kar predstavljata, kar je tudi cilj farmerske organizacije. Iz tega logično sledi, da morajo organizirani farmarji in delavci strniti svoje sile in energije in pomagati pri izvajanju programa, da se poveča produkcija živeža in bojnega materiala.

"Farmarji," je rekel Patton, "priznavajo, da so zahteve delavcev za zvišanje med upravitelje. Kupnja sile zavisi od letnega zaslužka delavcev, ne od plače, ki jo prejema na uro. Dostojen letni zaslužek mora biti garantiran delavcem, da bodo lahko kupovali živila in druge potrebščine. Delavske unije bodo imele koristi, če se oprežejo zadržanosti v večjem obsegu, navežejo direktne stike s farmarji in podpirajo zakonodajo v prilog unijam in farmarjem."

Program, osvojen na konvenciji farmarjev, zavrača filozofijo pomajnkjanja in poudarja potrebo enotnosti in kooperacije z delavci. Ta bo odpravila sistem, ki je odgovoren za pomanjkanje, in ga nadomestila s sistemom izobilja. Konvencija se je izrekla za mobilizacijo vseh sredstev, da se poveča produkcija živil, da jih bo dovolj za vse, ko bo ta konflikt končan, za raztegnitev programa socialne zaštite na farmarje in poljedelske delavce in izboljšanje pedagoške zdravstvene oskrbe.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Črtice iz razvojne poti človeštva

Leon Detela

(Nadaljevanje.)

Nadaljnja posebnost sesalcev pa je način njihovega razmnoževanja. Dočim ležejo plazilci jajčeca, ki so večinoma prepuščena svoji lastni usodi, se razvijajo jajčeca sesalcev v telesu matere in mladiči se rodijo že dokaj razviti. Po rojstvu ostajajo mladiči daljšo dobo v varstvu matere, oziroma staršev in se uče od njih najrazličnejših spretnosti, ki jim olajšujejo prve samostojne korake v življenje. Iz prvotnih sesalcev so se razvile že pred davnimi milijoni leti najrazličnejše današnje skupine sesalcev, kot n. pr. zveri, glodalci in pa tudi opice.

Večina opičjih vrst si je izbrala drevesa za svoje življenjsko torišče in je takemu življenju primerno prilagojena. Ker se premikajo palci rok in nog lahko napram vsem ostalim prstom, se lahko oprijemljejo opice s svojimi dolgimi udli vej in si iščejo po drevesih hrano.

Prekladanje opic z veje na vejo je v primeri z gibanji drugih sesalcev zelo težaven posel, ki zahteva neprimerno večjo čuječnost in kontrolo gibov kot n. pr. enolično tekanje konja ali skakanje zajca. V zvezi s tem so se razvili opičji možgani najpopolnejše med vsemi sesalci, posebno pa oni del možganov, ki je sedež umstvenega delovanja, to so veliki možgani.

Med opicami samimi so doslej najvišji razvoji brezrepe, človeku podobne opice, h katerim prištevamo orangutana, gorilo in šimpanza, ki prebiva po gorskih pragozdovih zapadne Afrike. Celo obnašanje šimpanzov napravlja vtis, da nam stoji ta bitja zelo blizu, saj ni duševno življenje nobene druge opice v tako veliki meri podobno duševnemu življenju človeka. Radost in žalost, jeza, nagajivost, sovraštvo, dobrikanje, maščevalnost—vse to prebija šimpanza čisto v hitrem zaporedju in se živahno izraža v usmevu njegovih oči.

Naravnost ganljivo je opazovanje otroških šimpanzov, njihovo sitnarjenje okoli mater, cepetanje z nogami in rokami ter jokavo emerkanje ob neuslišanih prošnjah, njih trmasto kuhanje in zopetno neobgledno prilivanje, ki nas presenetljivo spominja na obnašanje razvijanih in stitnih človeških otrok.

A vse to so samo naši občutki, katerim je lahko oporekali! Nemogoče pa je oporekati rezultatom najnatančnejših primerjav človeškega telesa in šimpanza, ki nam jasno izpričujejo, da nam je šimpanz med vsemi živimi bitji najbližji. Pa ne samo po telesni zgradnji in notranjem ustroju, temveč tudi po mnogih drugih znakih moramo soditi, da spada šimpanz v naše, oziroma ml v njegovo najbližje sorodstvo. O tem nas prepriča krvna preizkušnja, potek različnih boleznih, n. pr. jetike, ki se razvija in konča pri šimpanzu na isti način kot pri človeku, hitrost dihanja, utrip žile itd. Znano je, da šimpanzi radi posnemajo človeka in da jih prav lahko naučimo različnih burkastih stvari; že marsikatero nenanarčeno burko so pa zaigrali šimpanzi sami, posebno kadar so se v gospodarski odsotnosti pritihovali do "žlahne" kapljice.

Vsa živahnost šimpanzov pa se zmeraj ne kaže na posebno razvito pamet, saj so lahko vse njihove burke samo posnemanje in dresura, brez trohice lastnega spoznanja in razuma, ki je, kot pravijo nekateri, izključna prerogativa človeka.

Postavimo torej šimpanza pred izpitno komisijo in pogledajmo ali je v njem tudi kaj pristnega iznajdljivosti! Take poizkuse je delal že leta 1921 Köhler na otoku Tenerifi; eden med njimi je sledeči: "Za visoko ograjo je sedel šimpanz, pred ograjo pa je ležala banana, sad, ki mu posebno diši. Banana je ležala tako daleč, da je z roko ni mogel doseči; iskal in našel je palico, s katero je drezal skozi ograjo toliko časa, da je spravil banana k sebi.

(Dolge prihodnjice.)

Nacijski ujetniki, zajeti na fronti pri Mervu, odhajajo v zaloge ruske fronte.

SOSIESKA

ANTON INGOLIĆ

(Se nadaljuje.)

"Sicer so pa o tem govorili čedalje manj. Imeli so druge skrbi. Čeprav so pasli trije pastirji, je živina uhajala na prepovedani kos gmajne in ob cesti je delala škodo. Pridrvel je avto, pa ni pomagalo ne kričanje in tudi ne bič. Živina se je morala ogniti. Takoj ob cesti pa je rastla kruzna, je vabilo korenje in so se smejale debele buče.

Ali je mogla krava mimo, ne da bi jih povohala? Če je zadišalo po čem boljsem kakor po shojeni in zgrizeni travi na gmajni, ali se je mogla premagati, da ne bi vsaj enkrat šavnila po prepovedanem sadu? In telički! Morali so izrabiti priliko, da so malo poskočili, se pogrnali v visoko koruzo ali zbežljali preko mehkega ajdišča. Pastirji so tekali za živino, jo tepli in kleli, a bilo je zaman.

Pritožbe so se množile. Pastirji so jih morali poslušati vsak dan. Če so prišli jest k hiši, ki je imela njive ob cesti, so jim dali namesto tečne hrane kopico dobrih nasvetov in oštevali so jih tako, da so jim zagrenili še to, kar so dobili. Nad Ravnami je ležalo samo eno vprašanje: kaj bo z gmajno?

Tudi Smeha je zanimalo to vprašanje, a ni se odločil, s katerimi bi potegnil. Pri gmajni kočarji niso imeli nikakih pravic. Zaradi te negotovosti je stopal še tiše. Nihče ni vedel več, kdaj je bil na vasi, kdaj je kje delal ali pa je sedel doma pred kočo in pasel svojega edinega prašiča.

Zato pa je poznega jesenskega jutra zdrnil s svojo leseno nogo vso vas. Tako je ni bilo slišati še nikoli. Kakor bi na Smrečniku podiral hraste. Prave noge sploh ni bilo slišati. Le močeden "top, top, top".

"Kaj se je vendar zgodilo?" so se vaščani spraševali in se ozirali skozi okna.

Po vasi navzdol pa je prihajal Smeha. Večji je bil kakor navadno, in stopal je vzravnan kakor še nikoli. Kljub mu je čepel postrani kakor fantu, ki odhaja od vasovanja; zdaj ga je bil res sam smeh. V roki je držal veliko listino in mahal z njo.

"Kaj je, Smeha? Kaj se je zgodilo?" ga je ustavil Naca sredi ceste. "Tako kriliš z rokami, da bi lahko segel do Smrečnika!"

"Saj tudi sežem!" je vzkliznil Smeha zmagovalno. "Glej, s temle papirjem sežem prav na njegov vrh! Prišlo je tako, kakor sem rekel!"

"Kaj je prišlo?"

"Radi gozdov vendar!" se je razkoračil Smeha in se ozri naokoli po bližnjih hišah, iz katerih so začeli prihajati ljudje. "Zmagali smo!" Da, zmagal je! Ni mogel sicer v šole, a kljub temu je priboril siromakom pravico, ki je bila zakopana globoko pod zemljo.

"Kako? Kaj praviš?" so hlastno spraševali kočarji in stopili bliže.

Kmetje pa so obstali vznemirjeni ob plotovih, vlekli na uho vsako besedo in se nezaupno ozirali na gručo, ki je naraščala okoli Smeha.

Smeha pa je poštrkljal z leseno nogo—zdaj je lahko udaril po mili volji—ter razložil, da so našli v Gradcu pravo darilno listino in da je v njej črno na belem, da so leta 1786 pobožne nune prodale ravenskim kmetom svoje njive in travnike; gozdove in gmajno pa so jim podarile. Potem so se izselile in oddle nekam na Nemško. Gozdove in gmajno je dobilo pet in štirideset kmetov, ker so zvesto pošiljali nuna delat ljudi in živino, pomagali postaviti cerkev in sploh bogoljubno živeli.

"Poslušajte, kaj je zapisano dalje! To je važ-

no za nas!" je nadaljeval še glasneje. "Vsi ostali, ki imajo kak kosček zemlje v občini Ravne," je Smeha čital počasi in glasno, da ga je bilo slišati po vsej vasi, "pa imajo pravico nabirati suhljad, si grabiti listje in nabirati gobe, borovnice in druge gozdne sadeže. Za Božič naj dobi vsaka hiša po eno smrečico, da bo lepo počastila Kristusovo rojstvo! Naj ne bo nikogar v vasi, ki bi trpel pozimi mrz. Če ima kak kočar kravico, naj jo tudi pase na gmajni. Gostačem pa morajo vse to priskrbeti njihovi gospodarji. To naj imajo siromaki, ker so tako poslušno hodili delat. V miru in slogi naj vsa vas uživa gozdove in gmajno!—Tako, vidite, so odločile pobožne nune!" je zmagovalno končal. "Soseščani pa so že bog ve kdaj zatajili to listino. A naša pravica je le prišla na dan in bo tudi zmagala!"

Kočarji niso mogli priti takoj do besede. Šele čez čas se je utrgalo iz njih:

"Tako je torej s to stvarjo!"

"Oni pa so se delali, kakor da nam izkazujejo milost, če smo smeli pobirati suhljad."

"Naj je kdo samo poizkusil odrezati smrečico! Mojega fanta je pred leti zalotil Curk in ga je tako pretepel, da tri dni ni mogel na nogo!"

"Do gmajne nas sploh niso pustili!"

"Zdaj so nas pa hoteli odpraviti praznih rok!"

"Smeha, ti si od vraga, čeprav imaš samo eno nogo!"

"Kako bomo pa napravili, ker so gozdovi že razdeljeni?" jih je skrbelo.

"Čujte, tu nam sporočajo, naj se najprej skušamo z njimi pogoditi! Če se ne bi zedinili, pa bi prišla posebna komisija," je razložil Smeha.

"Naj nam dajo tretjino gozdov!" so menili nekateri.

"Polovico!" so zahtevali drugi.

"Ali pa gmajno, ker so si gozdove že razdelili!" je predlagal Naca.

"Naj bo, kakor koli, nekaj bo! Smejali so se nam, zdaj se jim bomo pa mi! Ne, Smeha?"

Kdo je kaj takega pričakoval? Kočarji, ki žive zapuščeni tam zunaj vasi, kočarji, ki podirajo kmetom smreke za šore, kočarji, ki nimajo v vasi nobene besede, oni bodo dobili del gozdov in imajo celo pravico pasti svoje kravice na gmajni!

Prej so navadno le kmetje postajali nekoliko dalje pred cerkvijo in čakali, da so vanjo odšli ostali, zdaj so se zbirali tudi kočarji pod lipo, se posvetovali, merili in računali. Še v cerkvi so mislili samo na čudovito pismo, ki jim ga je pokazal Smeha. Zdelo se jim je, da slišijo med petjem in župnikovimi besedami skrivnostno šumenje gozdov, kjer imajo tudi oni pravico. Tudi na Boga so se spomnili, saj jim je naklonil tako nepričakovano srečo.

Soseščani pa se niso niti enkrat spomnili na Boga; a če bi se bili, bi jim silila na usta kletev in ne molitve. Mnogi sploh v cerkev niso odšli, ostali so pri Skledarju ali pa niso prišli dalje kot do lipe.

"To je vendar nemogoče!" je vpil Skledar in razbijal po mizi. "Bog ve, kje so staknili tisti papir, ki nima z nami in našo zemljo nobenega opravka."

"To je goljufija!" je hotel prepričati sebe in druge stari Leskovar, ki ga že od pomladi ni bilo na spregled, ta novica pa mu je vili novih moči. "Deset let sem bil soseskin župan, a o tem nisem nič slišal. Potegniti nas hočejo!"

"A mi se ne damo! Niti plesnivega želoda ne bodo dobili iz mojega gozda!"

(Dalje prihodnjik)

Gospodična Irma

France Bevk

14.

"Saj sem vedela prej, da bo tako, nisem se ustrašila."

Lenart je vedel, da žene ne bo mogel nasiti s poljubi, a ni pomislil, da ne bo kruha zanjo. Po poroki so jima dnevi naglo bežali, dva tedna sta od tega, ko so ga postavili na cesto, minila kot en dan. Vsako jutro je odhajal Lenart na vse zgodaj od doma, vsak večer je prihajal, ne da bi našel zasluzka, a s stotimi upi v očeh. Polagoma je ugasnil njegov blesk in se umaknil mraku, skozi katerega je gledal na mimoidoče. Zdelo se mu je, da imajo vsi ljudje na svetu svojo službo, denar, srečo, le on je izobčenec, sam sredi ceste, z uboštvo in skrbjo. Začel jih je mrziti; nosil je roke v žepih, gledal izpod čela, še govoril je žolčljivo. Izposodil si je od znanca denarja z besedami, kakor bi ga terjal, bal se ga je pogledati v obraz. Kadar je prihajal domov, si je na stopnicah popravil izraz obličja kot igralec, ki mora stopiti na oder. "Službo si dobil," je sklepala Cilka iz ponarejenega smeja.

"Saj ni res," ga je zbudilo v srce. In vendar ni Cilka pred njim nikoli kazala zaskrbelega obraza. Ljubezen in slutnja materinstva sta ji sijali iz oči. Lenart se je bal, kaj bo, kadar bo smeh

izginil z njenih lic, ko ji bodo postale oči zamišljene in ne bo njena beseda več tako pojoča. Misel o možnosti, da bi se odvrgla od njega, ga je delala blaznega. "Saj ona ni kakor Irma,"

Kitajski poslanik v Washingtonu dr. T. V. Soong (levo) ob svojem prihodu v Quebec, kjer je konferiral s Rooseveltom in Churchillom. Ob prihodu ga je na letališču pozdravil kanadski premier Mackenzie King.

Delavske voditeljice na inšpekčiji ženskega vojaškega vešbalčja v Fort Des Moinesu, Iowa. Od desne na levo (spredaj) so: Mrs. H. Lowe iz Nashvilla, Tenn., predsednica Women's Auxiliaries of Labor (ADF), Mrs. Faye Stephenson iz Clevelanda, predsednica Congress of Women's Auxiliaries (CIO) in Mrs. Rose Schneiderman iz New Yorka, predsednica Women's Trade Union League.

si je ugovarjal v srcu. Misel je prihajala znova...

Cilka je skuhala iz zadnjega prgička moke nezabeljen močnik. Svečano molče sta ga jedla. Slutila sta, da ne bosta večerjala ne zajtrkovala naslednjega dne.

Lenart se je dvignil. "Izvedel sem za neko službo."

In ni lagal. Izvedel je bil za službo, a je naprej vedel, da je že prepozno. Šel je kljub temu. Če ni brez prestanka blodil po ulicah, si je očital, da se ni dovolj potrudil in se mu je med tem izmuznila ugodna prilika iz rok. "Jutri bo treba plačati najemnino," ga je zbudilo, ko je stal na vratih. Hišni gospodar je bil razuzdanec, bratil se je s tihotapel in s tatovi, nekateri so celo trdili, da je zaupnik policije. Pred tremi dnevi mu je dejal Lenart: "Ne vem, če bom dobil denar za najemnino." A oni: "Saj imaš ženo." Udaril bi ga bil za to besedo. Mrzil ga je najhuje izmed vseh; ko se je spomnil nanj, je zbežal po stopnicah.

15.

Vse popoldne je postopal Lenart po mestu, kakor brez smotra. Stopil je v neko skladišče, da bi vprašal radi službe, za katero je bil izvedel tistega jutra, a so mu dejali, naj pride popoldne, ker ni gospodarja; povedali so mu tudi, da je služba najbrž tudi že oddana. V nekakem zaboji v kotu je sedel za pisalo mizo gospodar in se komaj ozrl po njem. "Prišel sem radi službe." Debeluh je segel po telefonski slušalki: "Že oddano." Nato je zaklical v črno cev: "Halo!" Lenart je stopil na cesto. Srečal je prijatelja, ki ga je poprosil za cigareto. "Saj nimam; še vedno sem brez službe. Če veš za katero..." Te besede je govoril že tolikokrat, da so mu ob vsaki priliki brez misli prišle na jezik. "Nekaj bi vedel jaz," je dejal oni. Povedal mu je hišo in ime gospodarja.

Lenart je slutil naprej, da bo oddano. Pa tudi če ne bo, ga bodo premerili od nog do glave in mu dejali: "Pridi jutri! Vase ime?" In vendar je bilo možno, da poročajo: "Ostanite!" In radi tiste možnosti se je vrnil že sredi poti in ni odšel v ljudski vrt, gledat zlate ribice v tolmu. Še potrkati ni bilo treba, vrata so bila odprta, gospodar mu je prišel naproti. "Radi službe? Vi ste že dvanajsti." Če bi trgovec ne bil zini besede, bi bil že po njegovem obrazu in obnašanju spoznal, da je vse zaman. Pa zakaj je on prav dvanajsti? Na tem je bilo končno nekaj veselega.

"Da bi vsaj dobil denar za najemnino," se je ustavil ob oknu čevljarnice. Čevljarske izlozbe ga niso nikoli prej zanimala. Tu pa se je nenadoma zavedel, da ogleduje z največjim zanimanjem nadplata, kopita, vrvice,

lesene klinčke. Moral je pregnati čas. Taval je dalje, spomnil se je na Emila. Morda bi mu on posodil kaj denarja. Šel je mimo trgovine Kovača in druga, dasi se je te poti nagonski izogibal od dne, ko so ga bili spodili iz službe. Mimogrede je videl Irmo, ki je sedela za blagajno; imela je neznan resen obraz. Spomnil se je, da Emil nima denarja in mu je že poprej pogostokrat tožil, da mu sestra preveč porabi. Obrnil je korak in odšel v stransko ulico, v ka-

Razni mali oglasi

ŽENSKÉ

28

ČIŠČENJE URADNIH PROSTOROV

stare 18 do 48 let

za delo

od
6:00 P. M.

do

2:30 A. M.

48 ur na teden

53c na uro

Čas in pol za nadurno delo
Povišanje plače po šestih mesecih

Oglasite se na:

EMPLOYMENT OFFICE
CHICAGO
UNION STATION
516 W. Jackson

POTREBUJEMO

MOSKE

in

ŽENSKÉ

ZA

NUJNO

OBRAMBNO

DELO

Nobene skušnje se ne zahteva,
mi vas naučimo dela
PUNCH PRESS OPERATORS
POLISHERS & BUFFERS
LIGHT ASSEMBLY WORK
PACKERS

TOOL & DIE MAKERS

and

PLASTIC MOLD MAKERS

Na starost se ne ozira.

Oglasite se osebno v naši razsvetljeni delavnici po dnevu ali v noči.

BADGER TOOL

& MFG. CO.

1501 W. Polk St., Chicago

ŽENSKÉ izkušene v popravilu boljnih plašev in oblik. Stalno delo. Dobra plača. That Leavitt Shop, 546 Diversey Pkwy.

teri je odmevalo potišano petje iz nekaterih gostiln.

Sredi ulice ga je srečal tuj, neznan gospod v črni suknji, ki ga je meril globoko in se je skoraj ustavil. Kaj mu hoče? Lenarta je stresnilo. Ali mu gleda v dušo? Pomislil je, da bi bilo morda dobro, če bi mogel človeku gledati v dušo. Nekateri bi se mu smejali in mu privoščili, prišel pa bi izmed tisoč ljudi eden in bi mu morda pomagal. S tem bi bil poplačan za vse. Kolikerkoli je že z bolečino razgalil svojo dušo, svojo revščino in potrlost, le pravega ni našel. Tuj gospod je šel dalje, še enkrat se je ozrl za njim. Ali bi stopil k njemu in mu povedal? Morda ga ima za nevarnega postopača in bi rad opozoril bližnjega stražnika nanj?

Ob tej misli je skoraj zamrzil moža v črni suknji, ki je bil izginil med ljudmi. Naglo je stopil iz ulice čez trg, se pomešal med množico na šetališču... Tako je obhodil do večera vse ulice, razen tiste, v kateri je stalnoval. Bal se je, da bi ga žena ne videla z okna. Zgostil se je mrak, zagorele so luči. Pred velikim kinematografskim gledališčem so se gnetli ljudje in brali velike, razsvetljene črke: "Tat iz Bagdada." Lenart je pospešil korake. Besede tat ni mogel več slišati ne videti zapisane. Ob misli, da ga doma pričakuje žena in da ne bo večerje kljub lakoti, ki jo je občutil, ga je presunila fizična bolečina. Krenil je iz mesta, da bi ne srečaval ljudi, ki se jim je mudilo z dela. Ravna cesta; vrsta konstanjev se je raztezala pred njim.

Frameni svetlobe obcestnih luči so viseli v vejah dreves. S postaje je bilo slišno butanje vozov, obupen brizg lokomotive je pretrgal tišino... Lenart je zadel na polje. Nad pokojno spetimi njivami, nad murmuri je ležal gost mrak. Pot je bila mehka, le zdaj zdaj je zaškripal pesek pod nogami.

(Dalje prihodnjik.)

Razni mali oglasi

POTWASHER—dobi delo v kafeletu. Dobra plača. Prijazno delovno stanje. Obleda, hrana prosta. Pro nesite rojstni list ali državljansko papir. Miss Roberts. AMERTORP PLANT CAFETERIA 7500 West Roosevelt Road

MOSKI

(stari 38 ali več let)

GLEJTE

ZA

BODOČNOST!

Slavna, 69 let stara čikaška družina vam nudi delo z DOBRO PLAGO na NUJNEM OBRAMBNEM in civilnem delu in STALNEM, dobro plačanem DELU, tudi potem, ko bo ZMAGAN dobljena.

NOBENE

SKUŠENOSTI

NI POTREBA

Dobro delovno stanje. Mnogo prilike za napredek—dnevno ali nočno delo. (Posebna plača za nočno delo.)

Dobra vožnja zvezs s Pulaski pulično karo, Diversey ali Wrightwood Ave., in busom. Vabljeni ste, da nas obiščete in se prepričate vsak dan od ponedeljka do sobote od 7. ure zjutraj do 6. ure zvečer.

OLSON RUG COMPANY

(Dom slavnega Olson vodopada in Rock Garden vrta.)

2800 North Pulaski Rd.

(Crawford Ave.) at Diversey

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojavnika daje vođstvo tiskarne
... Cene zmerna, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-58 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4884

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopi 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročniki. List Prosveta stane za vsa obdobja, ki gredo ali ne gredo, 50.00 c. eno leto naročnina. Ker pa člani še plačajo pri nastopu 10.00 c. tednik, na jima to prišteje k naročnini. Torej vsak član plača 60.00 c. da je list prodan za člana SNPJ. List Prosveta je v vsaki izdaji in gotovo je v vsaki družini, ki bi rad imel list vsak dan.

Pojavniki—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnstvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravnstvo znižati datum za to vsoto naročnika. Cene listu Prosveta, je:

Za Zdrav. države in Kanado	50.00	Za Člone in Chicago je	57.50
1 tednik in	4.50	1 tednik in	5.00
2 tednika in	8.00	2 tednika in	8.50
3 tednika in	12.00	3 tednika in	12.50
4 tednika in	16.00	4 tednika in	16.50
5 tednikov in	20.00	5 tednikov in	20.50

Za Evrope je 60.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je v vsaki izdaji.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto 1

1) Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2) _____ Čl. družine št. _____

3) _____ Čl. družine št. _____

4) _____ Čl. družine št. _____

5) _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____